

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvilken posisjon har det danske språket i Norge på starten av 1800-tallet?

Svar

Dansk er det eneste skriftspråket i landet på denne tida. Norge hadde ikke hatt et eget skriftspråk siden 1400-tallet, da dansketida startet. De som kunne skrive, skrev altså dansk. Men dette språket lå langt unna folks talespråk.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Pek på noen viktige momenter i nasjonsbyggingen i Norge.

Svar

Nasjonsbyggingen var viktig for å vise at vi var et eget folk, og ikke danske eller svenske. Slik kunne vi legitimere at vi var en egen stat. Folkekulturen kunne heve statusen vår gjennom å vise en linje helt tilbake til den norrøne tida, da Norge var en stormakt i Norden. Slik ble både folkemusikken og dialektene viktige for å skape en norsk identitet.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva betyr målreising?

Svar

Målreising betyr å skape et nytt språk. Mål betyr språk. Man skal altså «reise/bygge» et nytt språk.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvorfor ville noen beholde det danske språket?

Svar

Man mente at den danske kulturarven var viktig, og at det å beholde det danske språket ville gi oss en mer utviklet kultur.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvorfor ville noen skape et nytt norsk språk?

Svar

Historikeren P.A. Munch så for seg et skriftspråk basert på de mest gammeldagse dialektene. Det ble Ivar Aasen som satte denne ideen ut i livet.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvorfor ville noen fornorske dansken?

Svar

På den måten kunne man få inn ord som passet bedre i Norge, som *foss* i stedet for *vandfald*.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva mente Wergeland i språkspørsmålet?

Svar

Wergeland var liberal og nokså vill. Han sto for en fornorskingslinje. Selv om han var svært liberal og nasjonal, ønsket han ikke noe nytt norsk språk. Han hadde sine røtter i overklassen/embetsstanden, noe som sannsynligvis kan forklare språksynet hans.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva mente Welhaven i språkspørsmålet?

Svar

Welhaven var svært konservativ og ville beholde dansken.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Beskriv Ivar Aasens syn på språk og klasse.

Svar

- Han mente at bøndernes språk, dialektene, var «redningen» for det norske språket.
- Skriftspråket må bygge på talemålet til folk flest. På den måten ville man kunne bryte ned motsetningene mellom klassene i samfunnet og skape et fungerende og opplyst demokrati.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvordan arbeidet Ivar Aasen for å skape et nytt norsk språk?

Svar

Ivar Aasen utførte mange reiser rundt om i Norge. Under disse feltarbeidene kartla han språket ved å notere alle de forskjellige ordene med lokal uttale, de grammatiske forskjellene og så videre. I fem år var han på sammenhengende reise. Senere begrenset han det til sommerhalvåret. Resten av året jobbet han med det språklige materialet i Christiania, der han bodde størstedelen av sitt voksne liv.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvilket prinsipp var det viktigste i Ivar Aasens skriftnorm?

Svar

Norrønt som fellesnevner var kanskje den viktigste rettesnoren for Ivar Aasens arbeid. Noen andre viktige prinsipper var det dialektene hadde felles, samt det som var i tråd med gjeldende rettskriving.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvordan ønsket Knud Knudsen at det norske språket skulle se ut?

Svar

Knud Knudsen ønsket å basere et norsk skriftspråk på overklassens talemål, den såkalte dannede dagligtale. Dialektene var ikke «dannede». Overklassens talemål var allerede et fornorsket dansk: dansk med norsk uttale. Derfor ville også et slikt skriftspråk ligge nærmere svært manges talemål enn det det danske språket gjorde. Dette var svært viktig for Knudsen. Han ønsket et ortofont skriftspråk, altså et språk som skrives slik det uttales (med noen unntak).

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva var årsaken til at «folkesproget» (landsmålet) ble likestilt med dansk i 1885?

Svar

På Stortinget var det på store deler av 1800-tallet en overvekt av bønder og liberale, det som senere ble til partiet Venstre. Disse representantene sørget for flertall for å sidestille Ivar Aasens landsmål med dansk.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva innebærer jamstillingsvedtaket?

Svar

Jamstilling betyr det samme som likestilling. Det innebar at nynorsken («folkesproget» eller «landsmålet») ble likestilt med dansk i all offentlig bruk.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvem var de første dikterne som tok i bruk nynorsken?

Svar

Ivar Aasen og Aasmund Olavsson Vinje var de første til å ta i bruk landsmålet. Ivar Aasen brukte det mest i diktning, mens Vinje også brukte det i sakprosa. Arne Garborg var den første som skrev romaner på landsmålet.

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hva mente Bjørnson om landsmålet?

Svar

Bjørnson var positiv til landsmålet i starten. På 1850-tallet skrev han selv et fornorsket dansk. Men han ble mer konservativ på sine gamle dager. Da skrev han dansk.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 15 Språkhistorie på 1800-tallet

Spørsmål

Hvilket språk skrev Ibsen, Kielland, Lie og Skram?

Svar

Store forfattere som Henrik Ibsen, Alexander Kielland, Jonas Lie og Amalie Skram skrev alle sine bøker på dansk. Dette hang nok også sammen med at de kom ut på dansk forlag og hadde et publikum også i Danmark.

intertekst